

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2025/208
Karar Sayısı : 2026/69
Karar Tarihi : 26/3/2026
R.G. Tarih - Sayı : 2/6/2026-33268

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Ankara 1. Asliye Hukuk Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 9/3/2023 tarihli ve 7440 sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 10. maddesinin (28) numaralı fıkrasının Anayasa'nın 2. maddesine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: Millî Eğitim Bakanlığı (Bakanlık) tarafından verilen bursun geri ödenmesi talebiyle açılan davada itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un 10. maddesinin itiraz konusu (28) numaralı fıkrası şöyledir:

“(28) 8/4/1929 tarihli ve 1416 sayılı *Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanununun geçici 1 inci maddesinin birinci fıkrası kapsamına girenler ile söz konusu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten bu fıkranın yürürlüğe girdiği tarihe kadar geçen süre içinde anılan maddede belirtilen nedenlerle haklarında borç takibi yapılanlar veya yapılması gerekenlerin, kendilerine döviz olarak yapılmış olan her türlü masrafa ilişkin borç tutarları, (daha önce bu borçları ile ilgili olarak yapılandırma düzenlemelerinden yararlanmış ve ödemeleri devam edenler dâhil) bu Kanunun yayımını izleyen üçüncü ayın sonuna kadar Millî Eğitim Bakanlığına başvurmaları hâlinde, imzaladıkları yüklenme senedi ile muteber imzalı müteselsil kefalet senedi hükümleri dikkate alınmaksızın ve ilgililere önceden ödedikleri faizleri iade etme sonucu doğurmaksızın bu fıkra hükümlerine göre yeniden hesaplanır ve başvuru süresi içinde tahsilat işlemi durdurulur. 5/8/1996 tarihinden sonra yüklenme senedi ile muteber imzalı müteselsil kefalet senedi alınanlar hakkında 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun ek 34 üncü maddesinin ikinci fıkrası hükümlerine göre bu fıkranın yürürlüğe girdiği tarihten önceki süreler için herhangi bir fer'i alacak hesaplanmaz. Bunların daha önce ödemiş oldukları tutar ile mecburi hizmetlerinde değerlendirilen sürelere isabet eden tutar, anapara borç tutarından mahsup edilir. Bu fıkra uyarınca vazgeçilen borç tutarına isabet eden vekâlet ücreti de dâhil yargulama giderleri tahsil edilmez. Hesaplanan borç tutarı, ilgilinin durumu ve ödenmesi gereken meblağ dikkate alınarak yüklenme senedi ile muteber imzalı müteselsil kefalet senedi alınması kaydıyla azami beş yıla kadar taksitlendirilebilir. Bu fıkra kapsamında düzenlenen yüklenme senedi ile muteber imzalı müteselsil kefalet senedi damga vergisi ve noter harcından müstesnadır. Ancak terör örgütlerine veya Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplara iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu gerekçesi ile öğrencilikle veya mecburi hizmetle yükümlü buldukları süre içerisinde kadrolarıyla ilişkisi kesilenler hakkında bu fıkra hükümleri uygulanmaz.”*

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Kadir ÖZKAYA, Basri BAĞCI, Engin YILDIRIM, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU,

Esas Sayısı : 2025/208
Karar Sayısı : 2026/69

Selahaddin MENTEŞ, İrfan FİDAN, Kenan YAŞAR, Muhterem İNCE, Yılmaz AKÇİL, Ömer ÇINAR ve Metin KIRATLI'nın katılımlarıyla 8/10/2025 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle uygulanacak kural sorunu görüşülmüştür.

2. Anayasa'nın 152. ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddelerine göre bir davaya bakmakta olan mahkeme, o dava sebebiyle uygulanacak bir kanunun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin hükümlerini Anayasa'ya aykırı görmesi ya da taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varması durumunda bu hükümlerin iptali için Anayasa Mahkemesine başvurmaya yetkilidir. Ancak anılan maddeler uyarınca bir mahkemenin Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi için elinde yöntemince açılmış ve mahkemenin görevine giren bir davanın bulunması, iptali talep edilen kuralın da o davada uygulanacak olması gerekir. Uygulanacak kural ise bakılmakta olan davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikteki kurallardır.

3. İtiraz yoluna başvuran Mahkeme 7440 sayılı Kanun'un 10. maddesinin (28) numaralı fıkrasının iptalini talep etmiştir. İtiraz konusu fıkra 8/4/1929 tarihli ve 1416 sayılı Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanun kapsamında haklarında borç takibi yapılanların borç tutarlarının yeniden yapılandırılmasına dair düzenlemelere yer verilmiştir.

4. Fıkranın birinci cümlesinde söz konusu Kanun kapsamında borç takibi yapılanlara borçlarını yapılandırma imkânı tanınmış, ikinci cümlesinde yapılandırma talebinde bulunan kişiler hakkında herhangi bir ferî alacak hesaplanmayacağı öngörülmüş, üçüncü cümlesinde ise bu kişilerin daha önce ödediği tutarlar ile mecburi hizmetlerinde değerlendirilen sürelere isabet eden tutarların anapara borç tutarından mahsup edileceği hüküm altına alınmıştır.

5. Dördüncü cümlede, fıkra uyarınca vazgeçilen borç tutarına isabet eden vekâlet ücreti de dâhil yargılama giderlerinin tahsil edilmeyeceği belirtilmiş, beşinci cümlede, yapılandırılan borç için taksitlendirme imkânı tanınmış, altıncı cümlede, fıkra kapsamında düzenlenen yüklenme senedi ile muteber imzalı müteselsil kefalet senedinin damga vergisi ve noter harcından müstesna olduğu hüküm altına alınmıştır. Yedinci cümlede ise yapılandırma imkânından kimlerin yararlanamayacağı düzenlenmiştir.

6. Bakılmakta olan davanın konusu 1416 sayılı Kanun kapsamında Bakanlık tarafından verilmiş olan bursun geri ödenmesi talebine ilişkindir. Söz konusu davaya bakılmakta iken 7440 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesi üzerine davanın konusuz kaldığı gerekçesiyle verilen karar verilmesine yer olmadığına dair kararın yalnızca yargılama giderleri yönünden istinaf başvurusuna konu edilmesi üzerine bölge adliye mahkemesince sadece bu husus yönünden kararın kaldırılmasına karar verilmiştir. Dolayısıyla istinaf incelemesi sonrasında bakılmakta olan davanın konusunu vekâlet ücreti de dâhil olmak üzere yargılama giderleri oluşturmaktadır.

7. Bu itibarla anılan Kanun'un 10. maddesinin itiraz konusu (28) numaralı fıkrasının birinci, ikinci, üçüncü, beşinci, altıncı ve yedinci cümlelerinin itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma imkânı bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu cümlelere yönelik başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddi gerekir.

8. Açıklanan nedenlerle 9/3/2023 tarihli ve 7440 sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 10. maddesinin (28) numaralı fıkrasının;

A. Birinci, ikinci, üçüncü, beşinci, altıncı ve yedinci cümlelerinin itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma imkânı bulunmadığından bu cümlelere yönelik başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

B. Dördüncü cümlesinin esasının incelenmesine,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

9. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Ömer MENCİK tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü, dayanan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Genel Açıklama

10. Ülkemizde yurt dışına öğrenci gönderilmesine ilişkin usul ve esaslar 1416 sayılı Kanun'da düzenlenmiştir.

11. Anılan Kanun'un 1. maddesinde genel ve katma bütçeden ödenek alan devlet daireleri, tekel idareleri, iller, belediyeler, ticaret odaları ve sözleşmeleri gereğince öğrenci göndermeleri zorunlu şirketlerin eğitim için yabancı ülkelere gönderecekleri öğrencilerin bu Kanun hükümlerine tabi olduğu, 2. maddesinde de söz konusu kurum ve kuruluşlar tarafından yurt dışına gönderilecek öğrencilerin Bakanlıkça yapılacak sınavla belirleneceği hükme bağlanmıştır.

12. Kanun kapsamında yurt dışına gönderilecek öğrenciler yazılı ve sözlü sınav sonucuna göre belirlenmektedir. Yazılı sınav; Bakanlık veya düzenlenecek protokolle Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) tarafından, sözlü sınav ise Bakanlıkça oluşturulan sözlü sınav komisyonu tarafından yapılmaktadır.

13. Kanun uyarınca yurt dışına gönderilenleri; kamuda herhangi bir görevi bulunmayan lisans mezunu öğrenciler, kamu görevini yürütmekte olanlar ve üniversitelerde öğretim elemanı olarak görev yapanlar olmak üzere üç grupta toplamak mümkündür.

14. Kanun'un 10. maddesinde, yurt dışına gönderilecek öğrencilerden bu Kanun ile kendilerine yüklenen zorunlulukları yerine getireceklerine ilişkin taahhütname alınması öngörülmüştür. Söz konusu taahhütname sınavı kazanan ve gönderilmeleri kararlaştırılan kişilerden Bakanlıkça alınmaktadır.

15. 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun ek 34. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesinde ilgili kanunlara veya Cumhurbaşkanlığı kararnamelerine göre öğrenim görmek, yetiştirilmek, eğitilmek, bilgilerini artırmak, staj yapmak veya benzeri bir nedenle geçici süreli görevlendirilmek suretiyle üç ay veya daha fazla süre ile yurt dışına gönderilen kamu personelinin yurt dışında buldukları sürenin iki katı kadar mecburi hizmetle yükümlü oldukları belirtilmiştir. Anılan maddenin dördüncü fıkrasında ise 1416 sayılı Kanun ve diğer kanun hükümleri uyarınca yurt dışına gönderilen öğrenciler hakkında da bu madde hükümlerinin uygulanacağı hüküm altına alınmıştır.

16. Öte yandan söz konusu Kanun'un 18. maddesinin birinci fıkrasına göre eğitimi tamamlayarak yurda dönen öğrenci kendisine teklif olunacak hizmeti kabule mecburdur. Dolayısıyla yurt dışına gönderilen ve kamuda herhangi bir görevi bulunmayan lisans mezunu öğrenciler de mecburi hizmetle yükümlüdür.

17. Kanun'un 19. maddesinde ise yurt dışına gönderilenlerin tazminat yükümlülüğü düzenlenmektedir. Buna göre Kanun uyarınca mecburi hizmet karşılığı yurt dışına gönderilenlerden eğitimin herhangi bir aşamasında öğrencilikle ilişkileri kesilenler, öğrenim sürelerinin bitiminde mecburi hizmetlerini tamamlamak üzere görevlerine başlamayanlar, görevlerine başlayıp da yükümlü buldukları mecburi hizmetini bitirmeden görevlerinden ayrılanlar ile göreve başladıktan sonra mecburi hizmetle yükümlü buldukları süre içinde kadrolarıyla ilişkisi kesilenler 657 sayılı Kanun'un ek 34. maddesi uyarınca öğrenim masraflarını faizleriyle birlikte ödemekle yükümlüdürler.

18. Anılan maddenin ikinci fıkrasında yurt dışına gönderilen kamu personelinin mecburi hizmet yükümlülüğünü yerine getirmeden veya tamamlamadan görevinden ayrılması, müstafi sayılması ya da bir cezayla görevine son verilmesi hâlinde kendileri için kurumlarınca fiilen döviz olarak yapılmış olan her türlü masrafların aynı döviz cins ve miktarı üzerinden borçlandırılacağı, döviz borcu toplamından mecburi hizmetin tamamlanan kısmı için hesaplanan miktarın indirileceği, hesaplanan borç miktarının ilgilinin durumu ve ödettirilecek meblağ dikkate alınarak azami beş yıla kadar taksitlendirilebileceği, borç miktarının ilgili tarafından Türk lirası ile ödeneceği ve yapılan ödemenin miktarının tahsil tarihindeki T.C. Merkez Bankasınca tespit ve ilan edilen efektif satış kuru üzerinden dövizle çevrilerek hesaplanan döviz borcundan mahsup edileceği öngörülmüştür. Maddenin dördüncü fıkrası gereğince tazminat yükümlülüğüne ilişkin söz konusu düzenleme yurt dışına gönderilen ve kamuda herhangi bir görevi bulunmayan lisans mezunu öğrenciler hakkında da uygulanacaktır.

B. Anlam ve Kapsam

19. 7440 sayılı Kanun'un 10. maddesinin (28) numaralı fıkrasında, 1416 sayılı Kanun kapsamında yurt dışına gönderilen öğrencilerin, tazminat borçlarını yeniden yapılandırmasına imkân tanınmış ve buna ilişkin usul ve esaslar düzenlenmiştir.

20. Anılan fıkranın birinci cümlesinde söz konusu Kanun'un geçici 1. maddesinin birinci fıkrası kapsamına girenler ile söz konusu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten bu fıkranın yürürlüğe girdiği tarihe kadar geçen süre içinde maddede belirtilen nedenlerle haklarında borç takibi yapılan veya yapılması gereken kişilerin kendilerine döviz olarak yapılmış olan her türlü masrafa ilişkin borç tutarlarının 7440 sayılı Kanun'un yayımını izleyen üçüncü ayın sonuna kadar Bakanlığa başvurmaları hâlinde, anılan Kanun'un 10. maddesinin (28) numaralı fıkrası hükümlerine göre yeniden hesaplanacağı ve başvuru süresi içinde tahsilat işlemlerinin durdurulacağı belirtilmiştir.

21. Fıkranın ikinci cümlesinde 5/8/1996 tarihinden sonra yüklenme senedi ile muteber imzalı müteselsil kefalet senedi alınanlar hakkında, 657 sayılı Kanun'un ek 34. maddesinin ikinci fıkrası hükümlerine göre 7440 sayılı Kanun'un 10. maddesinin (28) numaralı fıkrasının yürürlüğe girdiği tarihten önceki süreler için herhangi bir ferî alacağın hesaplanmayacağı hüküm altına alınmıştır. Üçüncü cümlede bu kişilerin daha önce ödemiş oldukları tutarlar ile mecburi hizmetlerinde değerlendirilen sürelere isabet eden tutarların anapara borç tutarından mahsup edilmesine imkân tanınmıştır.

22. İtiraz konusu dördüncü cümlede ise fıkra uyarınca vazgeçilen borç tutarına isabet eden vekâlet ücreti de dâhil yargılama giderlerinin tahsil edilmeyeceği hüküm altına alınmıştır.

23. 1416 sayılı Kanun kapsamında yurt dışına gönderilen öğrencilerin tazminat borçlarının 7440 sayılı Kanun'un 10. maddesinin (28) numaralı fıkrası gereğince yapılandırılması durumunda söz konusu tazminat borcuyla ilgili olarak devam eden davalar hakkında olumlu ya da olumsuz bir karar verilmesine gerek kalmayacağından Bakanlık ile borçlular arasındaki bu davaların konusuz kalacağı ve davanın esası hakkında karar verilmeyeceği açıktır. Ancak mahkeme, 12/1/2011 tarihli

Esas Sayısı : 2025/208

Karar Sayısı : 2026/69

ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 331. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince davanın açıldığı tarihteki tarafların haklılık durumuna göre vekâlet ücreti de dâhil olmak üzere yargılama giderlerini takdir edecektir.

24. İtiraz konusu kuralda ise 1416 sayılı Kanun'dan kaynaklı tazminat borçlarını ilgilendiren davalarda vazgeçilen borç tutarına isabet eden yargılama giderlerinin haksız olsa dahi karşı taraftan tahsil edilmemesi öngörülmektedir. Buna göre Mahkeme söz konusu yargılama giderinin, gideri yapan taraf üzerinde bırakılmasına hükmedecektir.

C. İtirazın Gerekçesi

25. Başvuru kararında özetle; 7440 sayılı Kanun'un 10. maddesinin fıkraları arasında çelişkilerin bulunduğu, bu durumun yurt dışına gönderilen öğrencilerin tazminat borçlarıyla ilgili olarak devam eden davalarda yargılama giderlerinin hangi taraf üzerinde kalacağına ilişkin olarak belirsizliğe neden olduğu ve hukuki güvenlik ve sosyal hukuk devleti ilkeleriyle bağdaşmadığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Ç. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

26. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 36. maddesi yönünden de incelenmiştir.

27. İtiraz konusu kuralla 1416 sayılı Kanun'dan kaynaklı tazminat borçlarını ilgilendiren tüm uyuşmazlıklarda vazgeçilen borç tutarına isabet eden yargılama giderlerinin karşı taraftan tahsil edilmemesi öngörülmektedir. Bu hâliyle kuralın hem idare hem de borçlular açısından iki yönü bulunduğundan anayasallık denetiminin idare ve kişiler bakımından ayrı ayrı ele alınması gerekmektedir.

28. Kural, borçluların haklı olmaları durumunda lehlerine daha az yargılama giderine hükmedilmesi sonucunu doğuracak niteliktedir. Bu yönüyle kuralın borçlular yönünden incelenmesi gerekir.

29. Anayasa'nın "*Hak arama hürriyeti*" başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrasında "*Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.*" denilmektedir. Anılan maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir (AYM, E.2021/9, K.2022/4, 26/1/2022, § 28).

30. Hak arama özgürlüğünün temel unsurlarından biri mahkemeye erişim hakkıdır. Mahkemeye erişim hakkı, hukuki bir uyuşmazlığın bu konuda karar verme yetkisine sahip bir mahkeme önüne götürülmesi hakkını da kapsar. Kişinin uğradığı bir haksızlığa veya zarara karşı kendisini savunabilmesinin ya da maruz kaldığı haksız bir uygulama veya işleme karşı haklılığını ileri sürüp kanıtlayabilmesinin ya da zararını giderebilmesinin en etkili ve güvenceli yolu yargı mercileri önünde dava hakkını kullanabilmesidir (AYM, E.2021/37, K.2021/63, 22/9/2021, § 17; E.2021/20, K.2022/84, 30/6/2022, § 10; E.2022/104, K.2023/28, 16/2/2023, § 10).

31. Dava hakkının etkili bir şekilde kullanılabilmesi, hukuk ve ceza yargılamaları ile idari yargılamalarda kişilere avukat yardımından faydalanmaları hususunda gerekli imkânların ve tarafların yargılama sürecinde yükledikleri giderlerin haksız olması durumunda karşı taraftan tahsilinin sağlanmasıyla mümkündür. Dolayısıyla yargılama giderlerinin ve bu kapsamda olan vekâlet ücretinin miktarının hangi taraftan tahsil edileceğinin ve buna ilişkin şartların dava hakkı

Esas Sayısı : 2025/208

Karar Sayısı : 2026/69

kapsamda değerlendirilmesi gerekir (benzer bir değerlendirme için bkz. AYM, E.2021/58, K.2024/14, 23/1/2024, § 20).

32. Dava aşamasında kimin lehine ya da aleyhine hükmedileceği belli olmayan bu ücret yükümlülüğü, bir usul hükmü olup mahkemeye erişim hakkı ile ilişkilidir (*Serkan Acar* [1. B.], B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 38; *Mehmet Okutan ve Mustafa Okutan* [2. B.], B. No: 2018/293, 18/5/2021, § 43). Bu bağlamda taraflar aleyhine vekâlet ücretine ve yargılama giderlerine hükmedilmesini ve tarafların yargılama sürecinde yükledikleri giderlerin karşı tarafa yükletilmesi talebinin reddini öngören düzenlemeler mahkemeye erişim hakkını ilgilendirir (benzer bir değerlendirme için bkz. *Hilmi Kocabey ve diğerleri* [1. B.], B. No: 2018/27686, 17/11/2021, § 98). Dolayısıyla kuralın, yargılama giderlerinin bir kısmının karşı tarafa yükletilmesini imkânsız hâle getirmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkı ile ilgili olduğu açıktır.

33. Kuralın yer aldığı fıkrada, anılan Kanun kapsamında yurt dışına gönderilen öğrencilerin tazminat borçlarının yeniden yapılandırılabilmesine imkân tanınmış, ancak söz konusu yapılandırma imkânından yararlanabilmesi için borçlunun başvuru yapması zorunlu kılınmıştır. Kuralda ise anılan Kanun'dan kaynaklı tazminat borçlarına ilişkin davalarda, borçlunun haklı olması durumunda dava konusu miktarın tamamı yerine vazgeçilen borç tutarı hariç tutulmak suretiyle kalan miktara göre yargılama giderlerinin takdir edilmesine imkân tanınmıştır.

34. Kuralın yol açtığı bu sonucun borçlunun serbest iradesiyle yaptığı bir tercihin sonucu olduğu açıktır. Borçlu, yargılamaya devam etmek yerine yapılandırma imkânından yararlanmayı tercih ettiğinde kanunda bu tercihe bağlanan sonuçlara maruz kalmaktadır. Dolayısıyla borçlunun, mahkemeye erişim hakkının güvencelerinden yararlanamaması kendi rıza ve iradesinden, başka bir anlatımla feragatinden kaynaklı olarak ortaya çıkan bir neticedir.

35. Anayasa'nın 36. maddesinde kişilerin adil yargılanma hakkının güvencelerinden feragat etmesini geçersiz kılan açık bir hüküm yer almamaktadır. Dolayısıyla davacı veya davalıların mahkemeye erişim hakkından belirli şartlar altında feragat edilebilmesi mümkündür. Söz konusu feragat açık biçimde olabileceği gibi zımnî de olabilir (bazı farklarla birlikte bkz. AYM, E.2022/145, K.2023/59, 22/3/2023, §§ 22, 23; *Nurettin Balta* [1. B.], B. No: 2016/10023, 28/12/2021, § 45).

36. Söz konusu feragatin Anayasa'ya uygun kabul edilebilmesi için feragat iradesinin kesin olarak (tereddütsüz) ortaya konulması ve feragatin sonuçlarının kişi yönünden makul ve öngörülebilir olması gerekir. Buna ek olarak asgari usul güvencelerinin sağlanmış olması, ayrıca adil yargılanma hakkından feragat edilmesini meşru olmaktan çıkararak üstün bir kamu yararının da bulunmaması zorunludur (bazı farklılıklar ve eklemelerle birlikte bkz. *Nurettin Balta* [1. B.], B. No: 2016/10023, 28/12/2021, § 45; *Selçuk Arslan*, § 62).

37. Kuralın yer aldığı fıkrada tazminat borcunun yapılandırılabilmesi için borçlunun başvurusunun zorunlu tutulması, kuralda ise yapılandırma sonrasında idarenin vazgeçtiği borç için yargılama gideri takdir edilemeyeceğinin hüküm altına alınması karşısında borçlu tarafından feragat iradesinin kesin ve tereddütsüz bir şekilde ortaya konulmasına imkân tanındığı, dolayısıyla borçlu yönünden feragatin sonuçlarının makul ve öngörülebilir olduğu anlaşılmaktadır.

38. Mahkemeye erişim hakkından feragat edildiği süreçte sanığa asgari usul güvencelerinin sağlanması da gerekmektedir. Kanun kapsamında yurt dışına gönderilen öğrencilerin tazminat borçlarının yapılandırılması için borçluların bizzat başvurusu gerekmektedir. Bu nedenle borçluların başvuru yapmamak suretiyle tazminat borçlarını yapılandırmamaları, bu bağlamda taraf oldukları davaları devam ettirmek suretiyle o dava nedeniyle yaptığı masrafların davanın konusunun tamamına göre talep etmeleri her zaman mümkündür.

39. Öte yandan borçlulara yapılandırmaya başvurmak için üç aylık bir süre tanınmıştır. Bu bağlamda borçlunun iradesini sağlıklı bir şekilde ortaya koyabilmesine imkân sağlayacak sürenin kendisine tanındığı da anlaşılmaktadır. Ayrıca kuralda açıkça düzenlenmiş olması karşısında borcun yapılandırılması durumunda borçlunun, idarenin vazgeçtiği borç tutarına isabet eden tutar oranında yargılama gideri talep etme hakkının olmadığını bilebilecek durumda olduğu da açıktır.

40. Son olarak yargı mercilerinin borçlu aleyhine yargılama giderine hükmederken bu husustaki gerekçelerini kararda göstermesi gerektiği ve buna ilişkin itirazların -kanun yolu açık olan davalarda- üst mahkemeler nezdinde ileri sürülmesinin mümkün olduğu da tartışmasızdır. Dolayısıyla borçlu açısından feragatin sonuçlarının makul bir şekilde öngörülebilir olduğu ve borçluya asgari usul güvencelerinin sağlandığı anlaşılmaktadır.

41. Öte yandan borçlunun kural kapsamında idarenin vazgeçtiği borç tutarı oranında yargılama gideri alamamasını meşru olmaktan çıkararak üstün bir kamu yararının da bulunmadığı görülmektedir.

42. Bu itibarla kuralın adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkıyla çelişen bir yönü bulunmamaktadır.

43. Diğer yandan kural, idarenin haklı olduğu davalar yönünden incelendiğinde; vazgeçilen borç tutarı dikkate alınmadan yargılama giderlerine hükmedilmesi, idare lehine daha az vekâlet ücretinin takdir edilmesi sonucunu doğuracaktır.

44. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, hukuki güvenliği sağlayan, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık olan devlettir.

45. Anayasa'nın 141. maddesinin dördüncü fıkrasında "*Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması yargının görevidir.*" hükmüne yer verilmiştir. Buna göre davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması devletin pozitif yükümlülüklerindedir. Bu bağlamda kanun koyucunun uyuşmazlıkların bir an önce sonuçlandırılması ve yeni uyuşmazlıkların ortaya çıkmasının önüne geçilerek dava sayısının azaltılması suretiyle adalet hizmetlerinin iyi bir şekilde işlenmesini sağlamak ve böylece toplumsal barışın tesis edilmesine de katkıda bulunarak nihai olarak kamu yararını gerçekleştirmek amacıyla belirli konulardaki uyuşmazlıklara ilişkin davaların ortadan kaldırılmasına yönelik düzenlemeler yapma konusunda takdir yetkisine sahip olduğu açıktır (AYM, E.2024/86, K.2024/230, 25/12/2024, § 22).

46. Öte yandan Anayasa'nın 142. maddesine göre yargılama usulüne ilişkin kuralların belirlenmesi ve bu konuda ihtiyaç duyulan düzenlemelerin yapılması, tarafların yaptığı hangi tür giderlerin yargılama gideri olarak kabul edileceği ile yargılama giderlerinin hangi ölçütlere göre tespit edileceğinin belirlenmesi anayasal ilke ve sınırlar içinde kanun koyucunun takdirindedir (benzer değerlendirme için bkz. AYM, E.2023/54, K.2023/90, 4/5/2023, § 36; E.2021/58, K.2024/14, 23/1/2024, § 50).

47. Kuralın da yer aldığı fıkrada, yurt dışına gönderilen öğrencilerden haklarında borç takibi yapılanlar veya yapılması gerekenlerin borçlarının yeniden hesaplanacağı, ayrıca bu hesaplama sırasında herhangi bir ferî alacak hesaplamasının yapılmayacağı öngörülmüştür. Dolayısıyla yapılandırmayla birlikte idarenin tahsil etmesi gereken alacağının bir kısmından vazgeçeceği anlaşılmaktadır. Nitekim kuralda vazgeçilen borç tutarından bahsedilmiş olması da bu hususu doğrulamaktadır.

Esas Sayısı : 2025/208

Karar Sayısı : 2026/69

48. Kanun koyucu uyuşmazlıkların bir an önce sonuçlandırılması için devletin bir kısım alacağından vazgeçmesine yönelik düzenlemeler yapma konusunda takdir yetkisine sahiptir. Bunun yanı sıra devletin yapmış olduğu yargılama giderlerinin bir kısmından vazgeçmesinin öngörülmesi de kanun koyucunun takdirindedir. Bu itibarla kanun koyucunun takdir yetkisi çerçevesinde kabul ettiği kuralın hukuk devleti ilkesiyle çelişen bir yönü bulunmamaktadır (benzer kanuni düzenlemelerin incelendiği kararlar için bkz. AYM, E.2023/54, K.2023/90, 4/5/2023, §§ 11-43; E.2021/58, K.2024/14, 23/1/2024, §§ 18-81; E.2024/130, K.2024/235, 25/12/2024, §§ 42-83).

49. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 2. ve 36. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

IV. HÜKÜM

9/3/2023 tarihli ve 7440 sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 10. maddesinin (28) numaralı fıkrasının dördüncü cümlesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE 26/3/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili
Basri BAĞCI

Başkanvekili
İrfan FİDAN

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
Kenan YAŞAR

Üye
Muhterem İNCE

Üye
Yılmaz AKÇİL

Üye
Ömer ÇINAR

Üye
Metin KIRATLI